

Bez minulosti niet prítomnosti – niet prítomnosti bez minulosti

História Česko-Slovenskej gynekologicko-pôrodníckej spoločnosti

Po oslobodení a prehlásení samostatnosti Česko-Slovenskej republiky roku 1918 sa v Prahe stretli chirurgovia a gynekológovia a rozhodli sa založiť jednotnú lekársku spoločnosť. Na schôdzi v decembri 1919 s nadšením prijali myšlienku usporiadať spoločný snem a súčasne začať vydávať časopis, ktorý by sledoval rozvoj vedy a v ktorom by sa uverejňovali práce z oboch odborov. Prvé číslo časopisu vyšlo r. 1920 pod názvom „*Rozhledy v chirurgii a gynekologii*“. Do redakčnej rady boli zvolení chirurgovia prof. O. Kukula a prim. V. Michal, za gynekológiu prof. V. Pítha a prim. B. Niederle. Vydali spoločné prehlásenie, v ktorom vyjadrili vzťah k staršiemu „*Časopisu lékařů českých*“, ktorý bol založený v dobách J.E. Purkyňu, takto „...*my lneme dál k vám jako kolébce českého lékařství, ale v důsledku přirozeného rozvoje vědy nebylo již dostatek půdy pro obě rozsáhlá odvětví*“.

Na výborovej schôdzi ustanovili, že články budú predbežne uverejňované v češtine, lebo nebola možnosť dbať na správnosť spisovnej slovenčiny. V praxi sa to však nedodržovalo. Prof. Michal Šeliga a MUDr. Svetozár Štefánik s úspechom písali vo svojej materčine. Uvedené výhrady neboli prehnané, pretože v Uhorsku bolo len málo slovenských lekárov, väčšina odborníkov boli Maďari a Židia, ktorí hovorili po maďarsky a nemecky.

Skoro dve desaťročia žili chirurgovia a gynekológovia v spoločnej formálnej symbióze. Niekedy v harmonickej spolupráci a inokedy zas viacmenej v nepriateľských vzťahoch – naladení proti sebe. Dlhoročnú snahu po osamostatnení gynekológie, dlhoročnú túžbu po autonómii hatili najmä chirurgovia. Vnútorne napätie medzi týmito dvoma zložkami bolo možné prirovnať k partnerstvu „manželstvo z rozumu“. Rozdielne záujmy (cystoskopia) a rozdielne lekárske poslanie boli vyriešené na valnom zhromaždení 27. novembra 1936, kedy sa konštituovala samostatná gynekologická sekcia.

I. zjazd Česko-Slovenskej chirurgicko-gynekologicko-pôrodníckej spoločnosti bol v dňoch 2.-4. apríla 1921 v Prahe na I. chirurgickej klinike UK. Predseda prof. O. Kukula prvý deň zjazdu v podvečer v Gregorovej sále Obecného domu na priateľskej schôdzi rozdal legitimácie a vytlačený program zjazdu. Druhý deň otvoril predseda prof. O. Kukula valné zhromaždenie. Z hostí predniesol zdravicu prof. J. Hlava

– predseda Spolku lékařů českých. Potom prof. Syllaba za Internú kliniku UK a prof. Heveroch ako predseda Purkyňovej spoločnosti pre štúdium duše a nervstva.

Pri otvorení prejavil prof. O. Kukula obavy, že táto mladá spoločnosť môže na niekoho urobiť skľučujúci dojem, lebo prebieha bez okázalostí, bez zástupcov vlády a lekárskeho korporácií. K tomu sa pridali aj organizačné problémy s ubytovaním, ťažkosti a komplikácie pri cestovaní ruských kolegov a neurovnané vzťahy našich predstaviteľov s Poľskom.

Program prednášok bol pestrý ako v kaleidoskope. Bol zložený z prednášok pracovísk českej a bratislavskej univerzity, ale aj z rôznych okresných nemocníc celej republiky. Na záver zjazdu predseda povedal: „*Nemohu potlačit svoji hrdost, že jsem v čele tak seriosní korporace a nemohu také potlačit přesvědčení, že za těchto suspicií je zdar sjezdu v plné míře zajištěn. A dovoluž mi přečíst návrh telegramu, který pošleme prezidentu T.G. Masarykovi: Čsl. společnost chirurgicko-gynekologická vzpomíná nehynoucích zásluh, kterými jste získal osvobození vlasti, o volný vývoj české lékařské vědy. Ujišťuji vás o neutuchající oddanosti, projevujíc vám svůj nadšený hold, přejem vám na slunném jihu dokonalého a stálého zdraví*“ (dlhotrvajúci potlesk). Nakoniec prof. O. Kukula prehlásil, že dokladom serióznej práce je spokojnosť účastníkov a vyslovil presvedčenie, že rovnako úprimný záujem bude venovaný aj nasledujúcim zjazdom a činnosti Spoločnosti. *Le congress est mort – vive le congress!*

Prof. Müller pozdravil zjazd týmito slovami: „*Není jinak možno než vysloviti plné uznání výboru sjezdu za snahu o uskutečnění sjezdu za tak krátký čas. Vědecká úroveň sjezdu ukázala, že snaha ta byla korunovaná plným zdarem a že ani válka nedovedla ohromiti naše vědecké snahy. Pro krátký čas jednání nebylo možno probrat všechna témata obsažně a široce, jak zasluhovala, mnohá bylo nutno zkrátit a omezit, od mnohé plodné diskuse ustoupit. Doufám, že trvání sjezdu bude budoucně prodlouženo, již z té příčiny, že můžeme těžit z návštěvy kolegů z ciziny aspoň slovanské. Snad se sejdem po roce nebo po dvou letech opět na půdě slovenské v československé Bratislavě a tu ubezpečuji, že se vynasnažíme stejně mile Vás přivítat a stejně pracovat pro blaho a zdar sjezdu*“.

Zjazd menom slovenských gynekológov pozdravil primár J. Uram: „*Vážení kolegovia! Držím si vďačnú povinnost*

v mene slovenských kolegov Vám vysloviť srdečnú vďaku za Vaše milé prijatie, za vzácnu pozornosť a za prejav bratskej lásky, ktorú ste nám preukázali, medzi iným aj tým, že do radu čestných predsedov zjazdu zvolili ste v osobe mojej i kolegu Slováka. Musím uznať, že slovenskí lekári poznávajú české lekárske kruhy a ich vedeckú činnosť vskutku len od doby prevratu.

Slovenská študujúca mládež – vstúpivšia po roku 1895 na univerzitu, našla cestu do Prahy zatarasenú nepremožiteľnými prekážkami a maďarské vládne a lekárske kruhy sa v každom ohľade postarali, aby každý styk slovenských lekárov s Prahou bol raz navždy pretrhnutý a znemožnený. Kto by sa bol opovážil čo i len jeden semester stráviť na českej univerzite, ten bol považovaný za zradcu a v ďalších jeho štúdiách mu boli robené tie najprikrejšie ťažkosti. My sme sa na Váš kultúrny život dívali aj na pokrok českej lekárskej vedy len akoby malou štrbinkou ukradomky a umele sme boli udržiavaní v tom „nanicovatom domnení, že česká lekárska veda stojí na nevýznamnej úrovni“.

V 2. ročníku Rozhľadov sa dočítame, že dňa 11.12.1923 zomrel prof. V. Piňha a na jeho miesto bol zvolený prof. Jan Jerie. Tiež sa tam píše, že zjazd prebiehal v zhone a chvate. Nabudúce sa síce chirurgické a gynekologické témy budú prednášať spoločne – diskusia však bude prebiehať oddelene, aby prebiehala v pokoji.

II. zjazd Česko-Slovenskej chirurgicko-gynekologickej spoločnosti bol roku 1924 v Prahe a predsedal mu prof. Kukula. Na začiatku zjazdu predseda uviedol, že pre vonkajšie dôvody nebolo umožnené pozvať zástupcov slovenských národov. Na programe boli výhradne vedecké prednášky z kliniky a praxe. Účastníci zjazdu prijali návrh, aby sa zjazdy organizovali každý rok a to striedavo v Prahe, Brne a Bratislave.

III. zjazd Česko-Slovenskej chirurgicko-gynekologickej spoločnosti bol roku 1925 v Brne a predsedal mu prof. Rubeška. Zúčastnilo sa ho 42 členov z celkového počtu 140 členov Spoločnosti. Valné zhromaždenie bolo v Besednom dome. Za čestného predsedu bol navrhnutý prof. Müller z Bratislavy. V hlavnom bode sa rokovalo o slabej účasti členov a o malom záujme o osud Spoločnosti aj v širších lekárskech kruhoch.

Od roku 1926 sa zjazdy síce poriadali, ale nebol o ne dostatočný záujem. Namiesto nich sa rozšírilo organizovanie tzv. demonštračných alebo vedeckých schôdzí. Prvá takáto schôdza bola 19. mája 1926 a predsedal jej prof. Jerie.

Obdobie od roku 1925 do roku 1930 charakterizoval pokles činnosti. Spolupráca chirurgov a gynekológov nebola dobrá, spolková činnosť upadala, nemožno sa preto čudovať, že od roku 1929 sa stále výraznejšie prejavovali tendencie po osamostatnení. Napriek tomu bolo aj v tomto období prezentovaných viac hodnotných odborných prác, ktoré mali veľký význam pre vzdelávanie lekárov. Od založenia Spoločnosti uverejnili napr. prof. Jerie 38 prác, Ostrčil 18, Müller 14, Grus

19, Šeliga 9 a Trapl 5 vedeckých prác. Z členov predsedníctva v tomto období možno pripomenúť doc. Františka Horálka, dlhoročného tajomníka Spoločnosti.

Na mimoriadnom valnom zhromaždení Gynekologickej sekcie 13. decembra 1931 prof. Jerie oznámil, že za čestných členov Spoločnosti boli navrhnutí prof. A. Couvelaire (Paríž), prof. F. Durst (Záhreb) a prof. Redlich (Belehrad). Predseda Spoločnosti prof. Jerie bol zvolený za čestného člena Société d'Obstetrique et de Gynecologie de Paris.

Prvý zjazd Gynekologicko-pôrodníckej sekcie, ktorá prvýkrát vystupovala ako samostatná, bol roku 1935. Za čestného predsedu bol navrhnutý prof. dr. Fraňo Durst, zjazdu predsedal prof. Július Petřivalský z Chirurgickej kliniky Masarykovej Univerzity v Brne, ktorý otvoril zjazd krásnym príhovorom. Rozlúčil sa v ňom s Gynekologickou sekciou takto: „*Jak hluboký význam má nynější kongres znak kulturní vyspělosti, ukazuje nejen hojná účast odborníků, ale i přítomnost zástupců vysokých státních úřadů a hostů z Juhoslávie (předtucha války). Naše společnost je živým organismem, podléhá životu a smrti, není ještě stará a již její budovatelé jsou dávno na onom světě ozářeni slávou nesmrtelnosti. Je tomu už dávno co odešli naši skvělí učitelé prof. Maydel, Pavlík a také jejich nástupci Piňha a Rubeška. Jejich duch nadále prodlévá nad ústavu, v nichž budili v nás lásku jak k chirurgii, tak i ke gynekologii a porodnictví. Duch podle každé víry přežívá člověka, ale Shakespeare praví v Hamletovi, že jest naděje, že památka velkého muže přetrvá jeho život aspoň o půl roku, kdežto duch doby zaniká s ní s podivuhodnou dochvilností*“. Povstaním vzdali účastníci zomretým poctu a prejavili, že naša pamäť nie je taká krátka, ani tak málo vďačná, ako tomu bývalo za čias Shakespeara.

Prof. Petřivalský, prednosta Chirurgickej kliniky v Brne, sa vždy priateľsky prejavoval ku gynekológom. Mnohí z mladších gynekológov, ktorí u neho pracovali, môžu byť vďační za to, že ich naučil „držať skalpel v ruke“.

V odpovedi prof. Petřivalskému prof. Jerie vyhlásil: „*Samostatná existence gynekologické společnosti je oprávněná*“. Ďalej referoval o príprave zjazdu Všeslovanskej gynekologicko-pôrodníckej spoločnosti. Jej prezídium tvorili prof. Jerie (predseda), Gruss (generálny sekretár), Pazourek (pokladník), Stomatov (Bulharsko), Bogdanovič a Durst (Juhoslávia), Czyzewicz (vyznamenaný rytierskym a komandierskym krížom, Poľsko), Ostrčil (ČSR). Rusi neprejavili žiadnu iniciatívu. Ako čestní členovia na prebiehajúcom zjazde boli prof. Czyzewicz (Varšava), prof. Bogdanovič (Belehrad), ktorý pozdravil zjazd slovami „*Kongres u zlatoj Prahy*“. Potom prof. Fraňo Durst (Zagreb) predniesol príhovor v chorvátčine: „*Neka mi bude dozvoljeno završiti sa iskrenom željom: Českoslovačka gynekologie vivat, crescat et floreat!*“

Ustanovujúce valné zhromaždenie Česko-Slovenskej gynekologicko-pôrodníckej spoločnosti v Prahe bolo 27. novembra 1936 za účasti 34 členov. Predseda prof. Josef Jerie prehlásil: *Dnešní den v historii vývoje naší společnosti je nad*

jiné památným, neboť znamená prohlášení naší úplné samostatnosti. Neodvislost a samostatnost jsou zárukou svobodného rozvoje. Cesta nebyla krátká, ani snadná. Od doby, kdy jsme si začali uvědomovat svoji nesvobodu uplynulo necelých 7 let. Na sjezdu v dnech 28.-30.9.1923 ukázala se potřeba konati schůze obou sekcí odděleně. Důsledek toho byl, že hlavní pouto, které mělo držet chirurgy a gynekology pohromadě, se uvolnilo. Po dalších třech letech gynekologická sekce se omezovala na činnost sjezdovou a na účast vydávání časopisu. Rozšířila pořádání tzv. demonstračních schůzí. Důvod pro pořádání těchto schůzí shledávám v tom, že pro založení různých odborných společností byl správný, poněvadž schůze nelze zatěžovati množstvím speciálních přednášek. Za uplynulých deset let bylo těchto schůzí 54. Opíraje se o souhlas 49 členů, předložil jsem návrh na osamostatnění valné hromadě společnosti dne 14.12.1929. Měla to být úplná přeměna obou sekcí na dvě samostatné společnosti. Návrh narážel na tuhý odpor chirurgů až na prof. Kostlivého, Petřivalského a Zahranického. Pro vzrušenou náladu se odebraly obě sekce do oddělených místností, když pak opět byla zahájena schůze, byl oznámen jednomyslný souhlas s mým návrhem. V první řadě pro návrh se horlivě vyjádřil senior naší sekce prof. Rubeška. Jirásek (chirurg) vstal a řekl – respektující vůli gynekologů budeme jejich odchodu přihlížet s přátelskými pocity, ale nejsme přesvědčeni o prospěšnosti“.

Uznesení výboru chirurgické sekce a odklad jej valného zhromaždenia prinútili gynekológov, aby prevzali iniciatívu a tak prišlo k tomu, že valné zhromaždenie 22. februára 1936 schválilo dobrovoľný rozchod. A tak gynekológovia dospeli k tomu, kde chceli byť už roku 1929. Pri voľbe predsedníctva sa zohľadnila skutočnosť, že budúci zjazd sa pripravoval do Brna, a tak bol zvolený za predsedu prof. Müller, za miestopredsedu Ostrčil, za tajomníka Gruss a pokladníka Pazourek.

Odstupujúcemu predsedovi prof. J. Jeriemu poďakoval za prácu Ostrčil a nazval ho zakladateľom našej Spoločnosti.

V ďalšom stručne uvedieme prehľad významných osobností česko-slovenskej gynekológie a pôrodnictva, ktorí v určitých etapách stáli v čele a viedli náš vedný odbor:

I. etapa. Česko-Slovenská spoločnosť chirurgická a gynekologická (vznik december 1919)

Od r. 1919 – predseda (chirurg) prof. Kukula

podpredseda (gynekológ) prof. Pítha

Od 2.4.1921 – predseda prof. Kukula
podpredseda prof. Pítha

Od 15.5.1925 – predseda prof. Rubeška

Od 4.6.1927 – predseda (chirurg) prof. Jirásek
podpredseda (gynekológ) prof. Jerie

II. etapa. Sekce gynekologicko-pôrodnická Česko-Slovenské společnosti chirurgické a gynekologické

Od 27.2.1931 – predseda prof. Jerie, tajomník doc. Gruss

Od 9.2.1935 – predseda prof. Jerie, tajomník doc. Gruss

III. etapa. Česko-Slovenská společnost gynekologická a porodnická

Od 27.11.1936 – predseda prof. Müller, tajomník prof. Gruss

Od 25.3.1938 – predseda prof. Ostrčil, I. podpredseda prof. Zikmund, II. podpredseda prof. Trapl, tajomník doc. Lukáš

Od 2.6.1939 – predseda prof. Ostrčil, I. podpredseda prof. Zikmund, II. podpredseda prof. Trapl, tajomník doc. Lukáš

Od 5.4.1940 – predseda prof. Zikmund, I. podpredseda prof. Trapl, II. podpredseda dr. Říha, tajomník doc. Lukáš

Od 23.3.1945 – predseda prof. Gruss, I. podpredseda prof. Trapl, II. podpredseda doc. Říha, tajomník doc. Lukáš

Od 29.3.1946 – predseda prof. Trapl, I. podpredseda prof. Štefánek, II. podpredseda doc. Říha, tajomník dr. Polášek, pokladník dr. Kotásek

Od 21.3.1947 – predseda prof. Trapl, I. podpredseda prof. Štefánek, II. podpredseda doc. Říha, III. podpredseda dr. Tůma, tajomník dr. Polášek, pokladník dr. Kotásek

Od 16.4.1948 – predseda prof. Trapl, I. podpredseda prof. Lukáš, II. podpredseda prof. Klaus, III. podpredseda prof. Štefánek, tajomník dr. Valenta

IV. etapa. Česko-Slovenská společnost gynekologická a porodnická, sekcia Čsl. lékařské společnosti J.E. Purkyně

Od 29.4.1949 – predseda prof. Trapl, I. podpredseda prof. Lukáš, II. podpredseda prof. Klaus, III. podpredseda prof. Štefánek, tajomník prim. dr. Pros

Od 14.4.1950 – predseda prof. Trapl, I. podpredseda prof. Lukáš, II. podpredseda prof. Klaus, III. podpredseda prof. Štefánek, tajomník prim. dr. Pros

Od 26.3.1951 – predseda prof. Lukáš, I. podpredseda prof. Štefánek, II. podpredseda prof. Havlásek, III. podpredseda prof. Klaus, tajomník prim. dr. Pros

Od 26.3.1954 – predseda prof. Mikoláš, I. podpredseda prof. Štefánek, II. podpredseda prof. Lukáš, III. podpredseda prof. Havlásek, tajomník dr. Žaloudek

Od 11.2.1955 – predseda prim. dr. Jerie, I. podpredseda prof. Schwarz, II. podpredseda prof. Havlásek, tajomník dr. Žaloudek

Od 8.3.1957 – predseda prim. dr. Jerie, I. podpredseda prof. Štefánek, II. podpredseda prof. Maršálek, tajomník dr. Žaloudek

Od 16.6.1959 – predseda prof. Klaus, I. podpredseda prof. Štefánek, II. podpredseda prof. Havlásek, tajomník dr. Žaloudek

Od 20.4.1961 – predseda prof. Kotásek, I. podpredseda prof. Dlhoš, II. podpredseda prof. Klaus, tajomník dr. Žaloudek

Od 19.4.1963 – predseda prof. Kotásek, I. podpredseda prof. Dlhoš, II. podpredseda prof. Klaus, tajomník dr. Žaloudek

Od 8.3.1967 – predseda prof. Kotásek, I. podpredseda prof. Dlhoš, II. podpredseda doc. Gazárek, tajomník doc. Veselý

Slovenská odbočka Čsl. společnosti gynekologické a porodnické

Od roku 1947 – predseda prof. Štefánik, podpredseda prof. Schwarz, tajomník dr. Klačanský, pokladník doc. Kadlečík

Od roku 1955 – predseda prof. Štefánik, tajomník dr. Bárdoš

Od roku 1957 – predseda prof. Štefánik, tajomník dr. Hraško

Od roku 1959 – predseda prof. Štefánik, tajomník dr. Bárdoš

Od roku 1961 – predseda doc. Dlhoš, I. podpredseda doc. Poradovský, II. podpredseda doc. Hudcovič, tajomník dr. Bárdoš

Od roku 1963 – predseda prof. Dlhoš, I. podpredseda doc. Poradovský, II. podpredseda doc. Hudcovič, tajomník dr. Bárdoš

Od roku 1967 – predseda prof. Dlhoš, I. podpredseda prof. Hudcovič, II. podpredseda doc. Poradovský, tajomník doc. Bárdoš

V. etapa.

Čsl. lékařská společnost J.E. Purkyně – Čsl. společnost gynekologická a porodnická

Česká lékařská společnost – Společnost gynekologická a porodnická

Slovenská lékařská společnost – Gynekologicko-pôrodnícka spoločnosť

Od 9.3.1969 – ČGPS – predseda prof. Kotásek, I. podpredseda prof. Gazárek, II. podpredseda prof. Vácha, tajomník doc. Veselý

Od 30.1.1969 – SGPS – predseda prof. Dlhoš, I. podpredseda prof. Poradovský, II. podpredseda prof. Hudcovič, vedecký sekretár doc. Valent

Od 19.3.1973 – ČGPS – predseda prof. Kotásek, I. podpredseda prof. Gazárek, II. podpredseda prof. Vácha, tajomník doc. Veselý Od 16.5.1973 – SGPS – predseda prof. Pontuch, I. podpredseda prof. Poradovský, II. podpredseda prof. Hudcovič, vedecký sekretár doc. Valent

Od 16.3.1977 – ČGPS – predseda prof. Kotásek, I. podpredseda prof. Gazárek, II. podpredseda prof. Trnka, tajomník doc. Veselý

Od 17.2.1977 – SGPS – predseda prof. Pontuch, I. podpredseda prof. Poradovský, II. podpredseda prof. Brucháč, vedecký sekretár doc. Valent

Od 12.11.1981 – ČGPS – predseda akad. Kotásek, I. podpredseda prof. Gazárek, II. podpredseda prof. Trnka, tajomník doc. Břešťák

Od 11.11.1981 – SGPS – predseda prof. Pontuch, I. podpredseda prof. Poradovský, II. podpredseda prof. Brucháč, vedecký sekretár doc. Valent

Od 2.10.1986 – ČGPS – predseda prof. Macků, I. podpredseda prof. Gazárek, tajomník doc. Břešťák

Od 17.10.1986 – SGPS – predseda prof. Brucháč, I. podpredseda prof. Pontuch, vedecký sekretár doc. Valent

(Dňa 11. apríla 1988 zomrel prof. Brucháč a funkciu predsedu SGPS prevzal prof. A. Pontuch, CSc., dňa 17. augusta 1989 zomrel prof. Pontuch a funkciu predsedu SGPS prevzal prof. M. Valent, DrSc., vedecký sekretár sa stal doc. Bazovský.)

Od 6.4.1990 – ČGPS – predseda prof. Pilka, podpredseda doc. Zikmund, vedecký sekretár dr. Čepický, od 17.4.1991 doc. Unzeitig

Od 5.6.1990 – SGPS – predseda prof. Bárdoš, podpredseda doc. Štencl, vedecký sekretár prof. Valent

(Dňa 2. marca 1992 zomrel prof. Bárdoš a funkciu predsedu SGPS prevzal doc. J. Štencl, CSc.)

VI. etapa. Vznik samostatnej Českej a Slovenskej republiky (1.1.1993)

Od 24.5.1993 – ČGPS – predseda doc. Unzeitig, podpredseda prof. Zwinger, vedecký sekretár doc. Hořejší

Od 9.6.1994 – SGPS – predseda doc. Štencl, I. podpredseda prof. Pačín, II. podpredseda doc. Lukačín, vedecký sekretár prof. Valent

Od 20.3.1997 – ČGPS – predseda prof. Hořejší, podpredsedkyňa dr. Hlaváčková, vedecký sekretár doc. Tošner, od 17.4.1998 doc. Calda.

Voľby výboru SGPS budú v roku 1998.

V rokoch 1969 až 1993 sa vo vedení federálneho výboru Česko-Slovenskej gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti striedali v dvojročných intervaloch predsedovia národných Spoločností. Prvý zjazd Č-SGPS bol vo februári 1977 v Bratislave a posledný VI. zjazd Č-SGPS bol v júni 1993 v Brne.

Spracovali Oldřich Šípek a Michal Valent

Blahoželanie prof. MUDr. Jitke Kobilkovej, DrSc.

Dňa 13. júla 1998 sa dožíva významného životného jubilea prof. MUDr. Jitka Kobilková, DrSc., ktorá sa narodila roku 1928. Bola prednostkou II. gynekologicko-pôrodnicej kliniky LF UK v Prahe. Je známou a uznávanou odborníčkou v cytológii, členkou medzinárodných cytologických spoločností a organizácií. Dlhé roky spolupracuje s cytológmi na

Slovensku a má zásluhy na organizovaní cytologických podujatí aj v Bratislave. POznáme ju aj ako autorku viacerých odborných prác v našom časopise.

Prajeme jej dobré zdravie, veľa pracovného elánu a ďalšie úspechy vo výchove a doškolovaní cytológov na Slovensku a ďakujeme jej za spoluprácu.

Redakcia

Blahoželáme profesorovi Milanovi R. Heinzlovi, MD, PhD.

Profesor Milan R. Heinzl, M.D., Ph.D., náš spolupracovník, sa dňa 2. februára 1998 zdravý a plný životného optimizmu dožil 70 narodenín. Rodák z Bratislavy žije v Palo Alto (Kalifornia).

Srdečne mu blahoželáme a do budúcnosti mu prajeme dobré zdravie a ďalšie úspechy a veľa pracovného elánu. Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu a prajeme mu, aby častejšie navštívil svoje obdivované rodné mesto.

Redakcia

Zomrel primár MUDr. Eugen Kraus

Dňa 22.3.1998, niekoľko dní pred dožitím svojich 76. narodenín, nás navždy opustil vzácny človek, vynikajúci odborník, dlhoročný prednosta Gynekologicko-pôrodného Oddelenia NsP v Žiline, prim. MUDr. Eugen Kraus.

Narodil sa 26.3.1922 v Mukačeve, kde prežil svoju mladosť a kde aj maturoval. Ako mnohých iných židovských obyvateľov Horthyovského Maďarska aj jeho postihol krutý osud rasovej nenávisť. Hneď po maturite bol s celou rodinou odvečnený do koncentračného tábora, kde zahynuli všetci jeho príbuzní. Jemu jedinému sa podarilo z tábora ujsť a zachrániť si život. Po skončení vojny vyštudoval medicínu na Karlovej univerzite v Prahe. R. 1951 niekoľko mesiacov pracoval ako lekár v nemocnici v Českých Budejoviciach. R. 1952 nastúpil do funkcie sekundárneho lekára na Gynekologicko-pôrodnice oddelenie NsP v Žiline, kde sa stal roku 1960 primárom a tu strávil celú aktívnu časť svojho života. Osved-

čil sa ako mimoriadne pracovitý, svedomitý, odborne vzdelaný a pokrokový lekár. Po odchode do dôchodku r. 1982 ešte 10 rokov pôsobil ako závodný gynekológ. R. 1992 odišiel na zaslúžený odpočinok.

Primár MUDr. Eugen Kraus všetku svoju prácu venoval zdraviu slovenských žien a ich detí. Vychoval desiatky odborníkov, ktorí sa dnes úspešne uplatňujú v praxi a vďačne spomínajú na jeho odbornú a pedagogickú činnosť. Bol mimoriadne tolerantný, čestný, skromný a pri tom vysoko erudovaný odborník, ktorý si zasluhuje našu hlbokú úctu a vďačnosť.

Preto s hlbokým zármutkom oznamujeme slovenskej gynekologickej verejnosti jeho odchod zo života. Nikdy naň nezabudneme.

Česť jeho pamiatke!

Prof. MUDr. Karol Poradovský, DrSc.

Nedožitý 75. narodeniny profesora MUDr. Dušana Brucháča, CSc.

30. mája 1998 si pripomíname nedožitý 75. narodeniny profesora MUDr. Dušana Brucháča, CSc. Naše rady nečakane opustil 11. apríla 1988. Jeho odchod nás prekvapil a zarmútil.

Prof. Brucháč bol prednostom II. gynekologicko-pôrodnickej kliniky LFUK v Bratislave na Šulekovej ulici. Mnoho

rokov bol hlavným odborníkom starostlivosti o ženy na Slovensku. Patril medzi významných ženských lekárov na Slovensku. Bol aktívnym členom, podpredsedom a predsedom Gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti SLS, bol prodekanom Lekárskej fakulty UK v Bratislave.

Česť jeho pamiatke.

Redakcia

Primár MUDr. Ján Straka - nedožitý 85. narodeniny

Do skupiny svedomitých lekárov, budovateľov zdravotníctva na Slovensku a prvej generácie gynekológov primárov, patrí aj MUDr. Ján Straka. Odbornosť získal u docenta Schwarza v Martine. Vždy sa hlásil za jeho žiaka. Vybudoval a úspešne viedol Gynekologicko-pôrodné oddelenie v Žiari nad Hronom - až do svojej tragickej smrti 26. marca 1977.

Narodil sa v chudobnej rodine v Kláštore pod Znievom 29. apríla 1913. Mal tri sestry. Otec odišiel za prácou do Ameriky, domov sa už nevrátil.

Maturoval na gymnáziu v Michalovciach r. 1931. Napriek finančným ťažkostiam sa zapísal na Lekársku fakultu UK v Bratislave. Počas štúdia si vypomáhal dávaním kondícií bohatším študentom. Fakultu úspešne ukončil promóciou. Pôvodne mal záujem stať sa internistom a absolvoval kratší študijný pobyt vo Francúzsku.

Pracovať nastúpil r. 1936 do Turčianskeho Sv. Martina na ženské oddelenie, ktoré viedol docent Schwarz (1892-1980). Od doc. Schwarza získal vzťah a lásku k ženskému lekárstvu. R. 1946 nastúpil za primára Ženského oddelenia NsP v Leviciach. R. 1951 prešiel na primariát do NsP v Banskej Štiavnici. Tam pôsobil aj ako riaditeľ a okresný odborník starostlivosti o ženy. Súčasne pomáhal budovať novú nemocnicu v okresnom meste Žiar nad Hronom. R. 1963 prevzal miesto primára Gynekologicko-pôrodného oddelenia tejto novej nemocnice a funkciu okresného odborníka.

Primár Straka svoju odbornú kariéru zasvätil a venoval starostlivosti o ženu, matku a novorodenca. Výsledkom jeho svedomitej práce ženského lekára boli vynikajúce výsledky na pôrodníckom a gynekologickom úseku činnosti. Venoval sa skvalitňovaniu starostlivosti o tehotné, znižovaniu perinatálnej a materskej úmrtnosti, vyhľadávaniu zhubných ochorení, zdravotnej výchove a mnohým ďalším aktivitám. Vychoval viacerých odborníkov ženského lekárstva s atestáciou I. a II. stupňa. Bol erudovaný operatívny a kvalifikovaný pôrodník. U žien bol pre svoju svedomitosť a dobrý vzťah k pacientkám obľúbený a vyhľadávaný. Jeho pozitívne ľudské vlastnosti a pracovné výsledky boli ocenené udelením čestného titulu "Zaslúžilý lekár". Viac si však vážil ocenenie zo strany pacientok ako oficiálne uznanie.

Primár Straka sa ako lekár aktívne zúčastnil Slovenského národného povstania. Bol vášnivým milovníkom prírody, rybárom a poľovníkom. Bol členom poľovníckeho združenia v chotári svojej rodnej obce Lutily, ktorá istý čas bola aj časťou okresného mesta Žiar nad Hronom. Rád športoval a reprezentoval výber NsP na zdravotníckych hrách vo volejbale. Voľný čas venoval rodine a svojim koníčkam. Trávil ho buď v revíre alebo na chate pri jazere Počúvadlo.

S manželkou - očnou lekárkou - sa zoznámil a zosobášil v nemocnici v Martine. Vytvorili spolu vyrovnané a šťastné manželstvo. Splodili a vychovali štyroch synov. Rodinnú idylu a životnú púť prerušila tragická autohavária, pri ktorej zahynuli otec, najmladší syn - stredoškolský profesor - a vnuk.

Na mieste primára vystriedal dr. Straku jeho odchovanec MUDr. Karol Berndt.

Primár Straka zmysel svojho života videl v službe ženám a pacientkám, čo vyplývalo z jeho vrodenej lásky k ľuďom a schopnosti pomáhať blížnym. V súkromnom a pracovnom živote bol príkladom pre svojich synov, spolupracovníkov, priateľov a známych. Mám osobné pekné spomienky na primára Straku, opakovane som bol na kratších pobytoch na jeho oddelení v Žiari nad Hronom, kde sme zbierali podklady pri riešení výskumnej úlohy. Videl a obdivoval som jeho pracovné postupy a vedenie oddelenia, operovanie a vedenie pôrodov.

Riaditeľstvo NsP, Gynekologicko-pôrodné oddelenie NsP a Spolok lekárov v Žiari nad Hronom v spolupráci s Gynekologicko-pôrodnickou spoločnosťou Slovenskej lekárskej spoločnosti v Bratislave si každoročne v marci pripomínajú túto osobnosť organizovaním Dňa primára MUDr. Jána Straku, ktorý je venovaný starostlivosti o ženu, matku a dieťa. Tento rok (1998) to bol už VII. deň. Podujatie má vytvorené rozsiahle odborné zázemie z celého Slovenska a úspešne reprezentuje zdravotníkov žiarskeho okresu po odbornej a spoločenskej stránke.

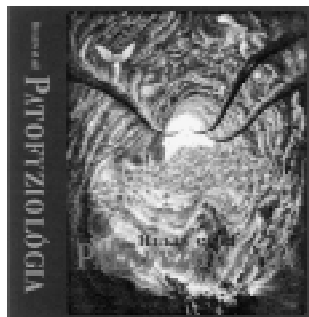
Nehynúcu zásluhu na konaní tejto významnej akcie má bývalý predseda Spolku lekárov v Žiari nad Hronom - internista prim. MUDr. Ján Kollár a bývalý primár Gynekologicko-pôrodného oddelenia MUDr. Karol Berndt.

Poeta Ladislav Novomeský napísal - "Smrť je nenávratná - zabudnutím končí život". Na Primára Straku nezabúdame - jeho dielo žije medzi nami - my spomíname.

Michal Valent

Hulín et al.: Patofyziológia.

5. aktualizované a rozšírené vydanie.
Slovak Academic Press, Bratislava 1998, 1140 s.

Štyri otázky redakcie Praktickej gynekológie autorovi knihy

Prof. MUDr. M. Valent, DrSc.: Vážený pán profesor, v tieto dni uzrela svetlo sveta ďalšia Vaša významná publikácia „Hulínova patofyziológia“, ktorá tak už dosiahla piate vydanie. Patofyziológia je vedný odbor, ktorý sa bytostne dotýka nielen každého študenta medicíny, ale aj každého lekára bez rozdielu špecializácie.

Aj preto Vás chceme požiadať o odpovede na niekoľko otázok, ktorými chceme priblížiť našim čitateľom Vašu novú knihu, patofyziológiu i pozadie prípravy tohto diela.

Mohli by ste v úvode vyjadriť svoj názor na to, čo môže „Hulínova patofyziológia“ poskytnúť ženskému lekárovi a ako mu pomôže pri skvalitňovaní starostlivosti o ženu, matku a novorodenca?

Prof. MUDr. I. Hulín, DrSc.: Vážený pán šéfredaktor, patofyziológia, o ktorej hovoríte, je spoločným dielom, do ktorého prispeli okrem patofyziológov aj klinickí pracovníci a pracovníci z akadémie. Vaša otázka je principiálna k obsahu a poslaniu patofyziológie. Dovoľujem si preto odpovedať tak, ako vnímam patofyziológiu, a nie ako by sa patrilo odpovedať šéfredaktorovi Praktickej gynekológie. V súčasnej náhlivej a premennej dobe sa akosi viac vníma vidina konečného cieľa ako to, čo je okolo, čo je súčasťou behu nášho života. Asi preto súčasnosť s bujnými prvkami konzumnosti hľadá recept alebo návod na všetko. Patofyziológia nie je návodom, nie je ani receptom, patofyziológia je to, čo sa odohráva v chorom organizme a čo nevidieť. Klinik vidí prejavy choroby, nevidí však ani membrány, ani adhezívne molekuly. Patofyziológia nie je návod, ale múdrosť – software – pre pochopenie procesov, ktoré sa v chorom organizme odohrávajú.

Patofyziológia chápe ciele medicíny ako činnosť zameranú na liečenie chorôb a zachovanie zdravia. Gynekológ a pôrodník je lekár, ktorý naplňa ciele medicíny v plnej šírke. Matke a novorodencovi sa venuje starostlivosť práve na zachovanie zdravia. Zachovať zdravie a liečiť choroby sa môže

chápať aj ako repetitívna činnosť podľa overených algoritmov, ale aj ako lekárska múdrosť vychádzajúca z chápania procesov skrytých v organizme. Kto si skúsi prečítať napr. stať „plúcna cirkulácia“, získa predstavu o tom, čo chceme touto knihou priblížiť lekárskej obci.*

Na gynekológov a pôrodníkov sa valí množstvo nových poznatkov, ktoré nemôžu v celej šírke získať len z odborných časopisov. Patofyziológia približuje najnovšie poznatky vedy, ktoré sú overené a akceptované. Pre chirurgov bolo už predchádzajúce vydanie užitočné pri prvej atestácii. Pre gynekológa a pôrodníka je – možno okrem zmyslových orgánov – zaujímavá celá kniha. Mimoriadne zaujímavé časti môžu byť najmä zápal, horúčka, imunologické problémy, molekulová biológia, endokrinológia, cirkulácia, krv, dýchanie, gravidita a šestonedelie, ale aj také kapitoly, ako je bolesť.

Prof. MUDr. M. Valent, DrSc.: Je význam patofyziológie ako samostatného vedného odboru dostatočne zdôrazňovaný a prezentovaný vo výučbe budúcich lekárov? Má patofyziológia dostatočný priestor v teoretickej a praktickej výučbe medicíny?

Prof. MUDr. I. Hulín, DrSc.: Patofyziológia je odbor, ktorý netreba v štúdiu osobitne zdôrazňovať. Patofyziológia je atraktívna pre študentov, lebo otvára priestor viac pre myslenie, ako memorovanie nových faktov. Jej význam v medicíne sa s príchodom nových poznatkov trvale zvyšuje. Toto nie sú iba prázdne vety, aby som Vám odpovedal. Každý sa môže presvedčiť o tom, že dnes vedecké a odborné články lekárov z praxe vychádzajú z rozboru poruchy – z princípov patofyziológie.

Patofyziológia nebojuje s nikým a proti nikomu o priestor vo výučbe alebo v medicíne vôbec. Študenti sa opakovane vracajú nielen k odboru, ale aj priamo k našej knižke až do skončenia štúdia. Našou snahou je, aby sme do každej našej knihy vniesli vždy tie najnovšie poznatky, ktoré sú užitočné pre pochopenie procesov prebiehajúcich v chorom organizme. Bol som na niekoľkých vedeckých podujatiach gynekologicko-pôrodnickej spoločnosti v uplynulých dvoch až troch rokoch. Videl som – mám z toho úprimnú radosť, že prezentované klinické pozorovania vychádzajú z patofyziologických

* Poznámka redaktora: z knihy zaraďujeme ako ukážku časť ARDS.

rozborov najnovších vedeckých poznatkov. Aj v gynekológii a pôrodníctve je teraz viac patofyziológie ako symptomatológie a syndromológie.

Prof. MUDr. M. Valent, DrSc.: Je výučba patofyziológie na našich fakultách porovnateľná so štúdiom v zahraničí?

Prof. MUDr. I. Hulín, DrSc.: Ak sa za zahraničie považujú európske štáty, tak áno. V Amerike sa vyučuje klinická fyziológia, ktorá spolu s farmakológiou a klinickými predmetmi pokrýva obsah výučby patofyziológie.

Prof. MUDr. M. Valent, DrSc.: Čo by ste považovali za potrebné zariadiť, aby patofyziológia získala väčší priestor vo výučbe, aby sa jej princípy širšie využívali v lekárskej praxi?

Prof. MUDr. I. Hulín, DrSc.: Nepotrebuje nič zariadiť, ani urobiť, dokonca ani presadiť. Dokonca nechceme ani výučbu „skvalitniť“ opatrením alebo nariadením. Pri súčasných formách výučby, ako aj pri formách integrovanej výučby, sa bude vždy vychádzať z patofyziologického základu. Dnes patofyziológia tvorí základ každej prednášky klinických odborov. Gynekológia a pôrodníci prvú tretinu každej prednášky venujú patofyziológii. Teda patofyziológia nie je predmetom „na vymretie“. Patofyziológia je tým, čo spája teóriu s klinickou praxou.

Usilujeme sa v opakovaných vydaniach patofyziológie poskytovať najnovšie poznatky, ktoré sú spracované do formulovania súčasných názorov na poruchy a ich podstatu.

No, ak už chcete počuť, aké miesto má mať patofyziológia v praxi, tak si treba uvedomiť, že patofyziológia nie je ani

diagnostický prístroj, ani metóda. V praxi ju vidieť vtedy, ak lekár pri výkone, ktorý robí, alebo pri aplikácii lieku, vie veľa o procesoch, ktoré v chorom organizme prebiehajú. Dať niečo alebo urobiť niečo, čo býva užitočné aj bez poznania príčiny poruchy, je obrazom repetitívnej medicíny, ktorá sa nakláňa smerom k liečiteľstvu a odkláňa sa od modernej medicíny. Život a lekárska prax budú postupne usporadúvať lekárov, ktorých vedomosti budú mať nielen cenu, ale budú primerane k tomu aj oceňované. Patofyziológia je dôležitou súčasťou tohto procesu. Ja osobne sa budem zo všetkých síl usilovať o to, aby Patofyziológia bola v tomto smere zdrojom cenných informácií a múdrosti.

Skúste dať urobiť rozbor napr. septického šoku špičkovému odborníkovi gynekológovi a pôrodníkovi v našej patofyziológii. Myslím si, že rozbor alebo priamo uverejnenie niektorej kratšej časti z Patofyziológie vo vašom časopise by poskytli lepší obraz o knihe ako moje odpovede.

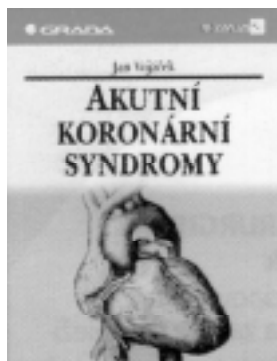
Prof. MUDr. M. Valent, DrSc.: Ďakujem Vám za rozhovor a úprimne Vám prajem, aby „Hulínova patofyziológia“ naplnila svoje poslanie smerom k študentom medicíny, lekárom všetkých odborov, ale aj záujemcom z ostatných prírodovedných biomedicínskych disciplín. Záverom chcem pogratulovať Vám a všetkým prispievateľom k 5. rozšírenému prepracovanému a aktualizovanému vydaniu Patofyziológie.

Ak majú „sua fata libelli“, želám tejto knihe dobrý osud.

 PREDSTAVUJEME NOVÉ KNIHY

Jan Vojáček: Akutní koronární syndromy.

Grada Publ. 1998, B5, V2, 105 s., tab 16, obr. 32, cena 218 Sk.

Novinka vydavateľstva Grada prináša na malom priestore podstatné informácie o patomechanizme, diagnostike a liečbe akútnych koronárnych syndrómov. Pojem akútny koronárny syndróm autor definuje ako súhrnné označenie pre niektoré formy nestabilnej angíny pectoris, akútnej fázy infarktu myokardu a náhlej kardiálnej smrti v dôsledku akútneho uzáveru koronárnej tepny. Najnovšie poznatky sved-

čia pre to, že patofyziológia prvých fáz akútneho infarktu myokardu a nestabilnej angíny pectoris majú spoločnú príčinu a sú len rôznym prejavom ruptúry aterosklerotického pla-

tu a vzniku koronárneho trombu. Doc. MUDr. J. Vojáček, autor knihy, má dlhoročné klinické skúsenosti z práce v oblasti intervenčnej kardiológie. V knižke vedie čitateľa od historického prehľadu, cez patofyziológiu akútnych koronárnych syndrómov až k ich liečbe. Samostatné kapitoly venuje problematike klasifikácie, Holterovmu monitorovaniu a koronarografii. Pri liečbe sa sústreďuje na fibrinolytickú liečbu, liečbu nestabilnej angíny pectoris, liečbu heparínom, protidoštičkovú liečbu a perkutánnu transluminálnu intervenčnú liečbu. Cenný je prehľad literatúry hodnotiacej akútne koronárne syndrómy. Autor takto prizýva čitateľa, aby sa stal jeho "spolupracovníkom" pri hodnotení liečebných zásahov. Kniha je doplnená autentickou dokumentáciou, prehľadovými tabuľkami a schémami. V závere knihy je uvedená použitá odborná literatúra (167 citácií).

Knihu odporúčam do pozornosti kardiológom, všeobecným lekárom, ale aj študentom medicíny, pre ktorých môže byť najmä prvá časť knihy vhodným doplnením klasického štúdia.

M. Bernadič

Eva Topinková, Jiří Neuwirth: Geriatrie pro praktického lékaře.

Grada Publ. 1995, B5, V2, 300 s., tab 73, obr. 14 čb, 16 far., cena 456 Sk.

Predlžovanie priemerného veku ľudí je vo všetkých vyspelých krajinách spojené s novými - nielen zdravotnými - problémami. V medicíne sme svedkami "geriatrizačie" medicíny. V klientele praktických lekárov tvoria pacienti vyššieho a vysokého veku viac ako polovicu ošetrovaných. Treba zdôrazniť, že špecifiká geriatrickej medicíny sa týkajú všetkých medicínskych odborov. V tejto situácii je preto mimoriadne cenná aktivita autorov predloženej publikácie, ktorá prináša lekárom a zdravotníckym pracovníkom potrebné informácie o geriatrickej medicíne.

Kniha vychádza z potrieb bežnej lekárskej praxe. Spracúva najčastejšiu všeobecnú problematiku klinickej geriatrickej - napr. farmakoterapiu pacientov vyššieho veku, prevenciu a re-

habilitáciu - ale aj problematiku najčastejších syndrómov a symptómov u pacientov vyššieho veku - napr. poruchy spánku, výživy a mobility. Vo všetkých kapitolách autori využívajú vlastné klinické skúsenosti, ktoré konfrontujú so skúsenosťami popredných domácich i zahraničných geriatrických pracovníkov. Kniha je napísaná na vysokej odbornej úrovni, je vhodne členená, poznatky sú prehľadne usporiadané v mnohých tabuľkách. Knihu dopĺňa aj farebná príloha, na ktorej je 16 fotografií.

Kniha je určená všetkým praktickým lekárom, ktorí sú v bezprostrednom kontakte s pacientami vyššieho veku, ďalej je užitočná pre internistov, neurológov, psychiatrov, ale aj ďalším odborníkom, ktorí liečia pacientov vyššieho veku. V neposlednom rade by do knižky v rámci prípravy na skúšky z internej medicíny mali nahliadnuť aj študenti medicíny.

M. Bernadič